

Tudy ne, přátelé

Pozice Hnutí DUHA v debatě o biopalivech

Podpora motorových biopaliv ohrožuje orangutany a zbytečně plýtvá půdou v České republice. Hnutí DUHA navrhuje přiznat si cimrmanovský objev slepé uličky a představuje modernější možnosti, jak snížit naši závislost na dovozu ropy.

Hnutí DUHA navrhuje dále nerozšiřovat neefektivní a kontroverzní přeměnu rostlin na biopaliva. Stát by měl mnohem větší pozornost věnovat efektivnějším alternativám, jako je železniční doprava a elektromobilita poháněná elektřinou z obnovitelných zdrojů, biometan vyráběný v bioplynových stanicích nebo motorová biopaliva vyrobená z odpadů (biopaliva druhé generace).

Úvod

Již od ropných krizí v sedmdesátých letech usilují evropské státy o snížení dovozní závislosti u paliv využívaných v dopravě, tedy především benzínu, nafty a kerosinu. Součástí tohoto úsilí se v Evropské unii stala podpora využívání kapalných biopaliv, která byla poprvé upravena směrnicí 2003/30/ES a zpřesněna v rámci energeticko-klimatického balíčku pro rok 2020 aktualizovanou směrnicí z roku 2009. Ta určuje vnitřní indikativní cíl, podle něhož mají členské státy do roku 2020 nahradit 10 procent ropných paliv využívaných v dopravě obnovitelnými zdroji. S ohledem na aktuální stav vývoje technologií se biopaliva stala rozhodujícím prostředkem k naplnění stanoveného cíle.

V návaznosti na nový klimaticko-energetický balíček, který byl schválen v roce 2014, probíhá v současné době mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou EU debata o úpravě podpory motorových biopaliv. Evropské instituce by měly výslednou podobu legislativy schválit během jara 2015. Hnutí DUHA je přesvědčeno, že dosavadní výsledky podpory motorových biopaliv jasně ukazují, že bez účinné regulace může docházet k závažným škodám na životním prostředí, případně k zablokování efektivnějších postupů ke snížení závislosti na dovozu ropy a snížení emisí skleníkových plynů.

Souběžně s pravidly pro podporu biopaliv v EU je aktualizována i česká legislativa, která bude mít na tuzemský trh s biopalivy bezprostřední dopad. Konkrétně se jedná o zákon o spotřebních daních (s návrhem na snížení daňového zatížení biopaliv a povinného přimíchávání biosložky do benzínu a nafty) [1].

V České republice jsou rozhodujícími kapalnými biopalivy metylester řepkového oleje přimíchávaný do nafty (vstupní plodinou je řepka olejka) a bioetanol přimíchávaný do benzínu (vstupními plodinami jsou pšenice a cukrová řepa) [2]. V případě bioetanolu zatím převažuje česká produkce nad spotřebou (v roce 2013 bylo vyvezeno 17 % produkce), u metylesterů mastných kyselin naopak 20 % dovážíme [3]. Česká republika je ovšem významným exportérem řepkových semen – vyvážíme až 30 % produkce [4], takže z pohledu zemědělské půdy zůstáváme v případě biopaliv soběstační. Pro naplnění desetiprocentního cíle by bylo třeba aktuální spotřebu kapalných biopaliv, jež byla v roce 2013 na úrovni 11,4 PJ [5], významně zvýšit až na hodnotu 28,5 PJ [6] v roce 2020. Z pohledu využití zemědělské půdy, kterou lze využít k energetickým účelům, by ovšem nebylo efektivní dále zvyšovat plochu osetou plodinami určenými pro výrobu motorových biopaliv při zachování současných produkčních postupů.

Proč je třeba podporu motorových biopaliv regulovat

Ekologické organizace dlouhodobě prosazují regulaci motorových biopaliv z následujících důvodů [7].

Za prvé a především: zejména produkce biopaliv v zemích třetího světa vede k devastaci vzácných pralesů

a mizení kriticky ohrožených druhů zvířat. Konkrétně pěstování plantáží palmy olejné je hlavní příčinou mýcení pralesů v Malajsii a Indonésii. Nejzávažnější environmentální dopady evropské spotřeby biopaliv má tedy poněkud paradoxně dovoz palmového oleje z jihovýchodní Asie, kde ohrožuje poslední zbytky populace orangutanů. Nejde přitom o žádnou drobnost – palmový olej pokrývá pětinu evropské spotřeby motorových biopaliv v EU. Vyloučení likvidace pralesů kvůli pěstování plodin k výrobě biopaliv musí být základní podmínkou pro jejich další využívání [8].

Za druhé: také v případě zemí, jako je Česká republika, které jsou schopné pokrýt rozhodující část požadované spotřeby motorových biopaliv vlastní zemědělskou produkcí, je třeba dbát na optimální využití půdy nejen k potravinářským, ale také energetickým účelům. Česko má nyní zhruba 1 milion hektarů zemědělské půdy, které nepotřebuje pro produkci potravin. Pěstování energetických plodin (bylin či rychle rostoucích dřevin) za účelem výroby tepla a elektřiny přináší ovšem výrazně lepší výsledky než použití půdy k výrobě automobilových biopaliv [9]. Zatímco z jednoho hektaru zemědělské půdy lze při pěstování řepky získat 41 GJ energie využitelné při spalování MEŘO v dieselovém motoru, můžeme ze stejné plochy osázené vrbou pro výmladkové hospodaření v ročním průměru vytěžit 167 GJ paliva k výrobě tepla či elektřiny. Při osetí jednoho hektaru ozdobnicí (*Miscanthus*) lze každoročně získat dokonce 225 GJ [10].

Také čtyři sta tisíc hektarů zemědělské půdy, která bývá v současnosti vyčleněna na pěstování řepky olejky v České republice [11], by bylo možné využít účelněji. Biopaliva první generace, která v současné době pokrývají většinu trhu, je proto třeba postupně nahrazovat efektivnějšími alternativami. Těmi mohou být například: elektromobily poháněné elektřinou z obnovitelných zdrojů, vozidla poháněná biometanem vyráběným v bioplynových stanicích nebo motorová biopaliva vyrobená z biologicky rozložitelných odpadů (biopaliva druhé generace). Dosažení desetiprocentního cíle pak velmi usnadní omezení spotřeby kapalných paliv obecně (automobily s nízkou spotřebou, upřednostňování hromadné dopravy).

Doporučení: jak je třeba regulovat výrobu a spotřebu motorových biopaliv

→ Nedovážet biopaliva, jejichž produkce ničí deštné pralesy a ohrožuje jejich obyvatele – Evropská unie již v roce 2010 zavedla ekologická omezení pro biopaliva, která vylučují jejich pěstování na plantážích, při jejichž založení došlo k mýcení lesů či vysoušení mokřadů. Toto opatření je důležité, ale nikoli dostačující. Regulovat je třeba také takzvanou nepřímou změnu využití území (ILUC) při výrobě biopaliv: standardy se musejí rozšířit tak, aby postihovaly i případy, kdy pěstování energetických plodin nenahrazuje přírodní biotopy přímo, nicméně vytlačí ze zemědělské půdy původní farmáře, kterým potom

nezbývá než odejít do pralesa a vykácet si tam nové plochy pro pole. V případě regulace nepřímé změny využití území je třeba evropská pravidla upravit, což se týká i českých europoslanců a zástupců v Radě EU.

- Zavést strop pro biopaliva 1. generace – podíl biopaliv první generace na naplnění desetiprocentního závazku by měl být limi-tován tak, aby došlo ke stimulaci rozvoje ekologicky příznivějších technologií pro náhra-du fosilních motorových paliv (elektromobilita využívající obnovitelné zdroje, využití bioplynu ve spalovacích motorech). Hnutí DUHA doporučuje, aby byl podíl biopaliv první generace na cíli pro rok 2020 zastropován maximálně na 6 procentních bodů z 10. Česká republika by se v žádném případě neměla spoléhat na dovoz biopaliv první generace ani surovin pro jejich výrobu.
- Navýšit minimální limit pro biopaliva 2. generace – na rozdíl od aktuálně využíva-ných biopaliv mají vyvíjená biopaliva druhé generace zásadní výhodu. K jejich výrobě se využije celá rostlina, nikoli pouze například semeno řepky. K produkci biopaliv druhé generace tak bude třeba podstatně menší plocha zemědělské půdy. Evropská unie se shodla na nezá-vazném cíli, podle kterého by dvacetina závazku pro rok 2020 připadala na biopaliva druhé generace. Hnutí DUHA doporučuje, aby byl tento cíl změněn na závazný.
- Vyhodnotit potenciál výroby kapalných biopaliv z biologické složky komunálního odpadu – k technologiím, které představují alternativu k biopalivům první generace, se řadí využití kapalného paliva z biologicky rozložitelné složky komunálního odpadu. Podle studie institutu ICCT (International Council of Clean Transportation) mohou rafinerie zpracovávající vyříděný biologický odpad vyrobit objem biopaliv schopný pokrýt 16% potřeb silniční dopravy v EU do roku 2030 [12]. Výroba biopaliv druhé generace však musí respektovat hierarchii nakládání s odpady. Musí být zajištěno, že recyklace a materiálové využití bioodpadů má přednost před výrobou biopaliv.
- Stanovit tempo snižování spotřeby fosilních paliv včetně kapalných – Hnutí DUHA prosazuje zákon, který by určil tempo snižování závislosti na fosilních palivech, včetně těch využívaných v dopravě. Zákon by motivoval k využívání dopravních řešení, jež snižují spotřebu fosilních paliv i emise skleníkových plynů – nahrazování individuální automobilové dopravy zlepšenou obsluhností veřejné dopravy, zvýhodnění vozidel s nízkou spotřebou či zlepšení podmínek pro cyklisty.

Literatura

- [1] Sněmovní tisk č. 417 a č. 418.
- [2] V. Stupavský: Kapalná biopaliva – cíle a perspektivy. Dostupné z: <http://biom.cz/cz/odborne-clanky/kapalna-biopaliva-cile-a-perspektivy>.
- [3] A. Bufka, D. Rosecký: Obnovitelné zdroje energie v roce 2013, Praha, MPO, říjen 2014.
- [4] Dostupné z: <http://zemedelec.cz/prednost-repy-mnohostranne-vyuziti-2/>.
- [5] A. Bufka, D. Rosecký: Obnovitelné zdroje energie v roce 2013, Praha, MPO, říjen 2014.
- [6] V. Stupavský: Kapalná biopaliva – cíle a perspektivy. Dostupné z: <http://biom.cz/cz/odborne-clanky/kapalna-biopaliva-cile-a-perspektivy>.
- [7] Agropaliva versus zelená energie, Hnutí DUHA, 2008. Dostupné z: http://hnutiduha.cz/sites/default/files/publikace/typo3/Biopaliva_vs_energeticke.pdf.
- [8] The Little Book of Biofuels, EEB, T&E, BirdLife International, Brusel 2014.
- [9] Samson, R., Lem, C. H., Bailey Stamler, S., Dooper, J., 2008. Developing energy crops for thermal applications: optimising fuel quality, energy security and GHG mitigation. In: Pimentel, D. (Ed.): Biofuels, solar and wind as renewable energy systems: benefits and risks. Springer, New York, 395-423.
- [10] Biomass Energy Centre: Potential outputs of biofuels per hectare, per annum. Dostupné z: http://www.biomassenergycentre.org.uk/portal/page?_pageid=75,163231&_dad=portal&_schema=PORTAL.
- [11] I. Svobodová: Olejniný – situační a výhledová zpráva, MZe, Praha 2014.
- [12] Wasted Europe's Untapped Resource, ICCT, 2014. Dostupné z: <http://www.theicct.org/wasted-europes-untapped-resource-report>.

Vydalo Hnutí DUHA, Brno, duben 2015

Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, info@hnutiduha.cz, www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA prosazuje zdravé prostředí pro život, pestrou přírodu a chytrou ekonomiku. Dokážeme rozhybat politiky a úřady, jednáme s firmami a pomáháme domácnostem. Našich výsledků bychom nedosáhli bez podpory tisíců lidí, jako jste vy.